

شناسنامه ماده:

	دوره	کد ماده	عنوان ماده	نوع ماده	واحد	نوع واحد	ساعات هفتگی
	کارشناسی		تفسیر تحلیلی ۳	تخصصی	۳	نظری	۳
رشته	تفسیر						
روش تدریس	محاضره- مطالعات کتابخانه ای - کار در کلاس						
تعریف ماده	در این ماده، سوره حج آیات ۱ تا ۲۹ به صورت تحلیلی تفسیر می شود. و به تفسیر لغوی و همچنین تفسیر روایی و بررسی آیات مشابه و جمع بندی آن ها می پردازد.						
اهداف ماده	<p>۱- شناخت دلالت آیات از جهت لغوی، صرفی، نحوی و بلاغی</p> <p>۲- پی بردن به ارتباط و مناسبت بین کلمات و جملات و همچنین آیات هر مقطع و مناسبت سوره با ماقبل و ما بعد .</p> <p>۳- اطلاع از مواضع اختلاف قراءات و تأثیر معنایی آن ها</p> <p>۴- آگاهی از چگونگی تفسیر قرآن به قرآن با ذکر آیات مشابه و بررسی وجه اتفاق و افتراق آن</p> <p>۵- آگاهی از چگونگی تفسیر قرآن به سنت و اقوال صحابه تابعین و بیان سبب نزول به عنوان بیان مصادیق آیه</p> <p>۶- چگونگی جمع بندی بین آیات</p>						
دستاورد آموزشی	<p>طلاب بر موارد زیر قادر خواهند بود :</p> <p>۱- نصوص قرآن را بر اساس لغت تفسیر کنند</p> <p>۲- تفاسیر روایی را بشناسند</p> <p>۳- قراءات وارده و میزان تأثیر آن در معنا را بشناسند</p> <p>۴- آیات مشابه را جمع بندی کنند</p>						

جدول ارزیابی و امتحانات:

ردیف	مورد	حداقل	حداکثر	توضیحات
۱	موارد صرفی، نحوی و بلاغی	۲۰٪	۴۰٪	
۲	ارتباط و مناسبت کلمات، جملات، آیات	۱۰٪	۲۵٪	
۳	قراءات	۱۰٪	۱۵٪	
۴	احادیث و سبب نزول	۱۰٪	۱۵٪	
۵	ذکر آیات مشابه	۱۰٪	۲۵٪	

مراجع و مصادر:

<p>۱- ملاک التأویل القاطع بذوی الإلحاد والتعطیل فی توجیه المتشابه اللفظ من آی التنزیل، المؤلف: الغرناطی، أبو جعفر أحمد بن إبراهیم، الناشر: دار الکتب العلمیة، بیروت - لبنان. بی تا.</p> <p>۲- درة التنزیل وغرة التأویل، المؤلف: الخطیب الإسکافی، أبو عبد الله محمد بن عبد الله الأصبهانی، تحقیق: د/ محمد مصطفی آیدین، الناشر: جامعة أم القرى-مكة المكرمة، الطبعة: الأولى، ۱۴۲۲ هـ - ۲۰۰۱ م.</p> <p>۳- معجم مقاییس اللغة، المؤلف: ابن فارس، أبو الحسین أحمد القزوینی، المحقق: عبد السلام محمد هارون، الناشر: دار الفکر، عام النشر: ۱۳۹۹هـ - ۱۹۷۹م.</p> <p>۴- المفردات فی غریب القرآن، المؤلف: الراغب الأصفهانی، أبو القاسم الحسین بن محمد، المحقق: صفوان عدنان الداودی، الناشر: دار القلم،</p>

الدار الشامیة - دمشق بیروت، الطبعة: الأولى - ۱۴۱۲ هـ

۵- الموسوعة القرآنية، خصائص السور، جعفر شرف الدين، المحقق: عبد العزيز بن عثمان التويجزي الناشر: دار التقريب بين المذاهب الإسلامية - بيروت، الطبعة: الأولى - ۱۴۲۰ هـ

۶- الموسوعة القرآنية المتخصصة، مجموعة من الأساتذة والعلماء المتخصصين، الناشر: المجلس الأعلى للشئون الإسلامية، مصر، عام النشر: ۱۴۲۳ هـ - ۲۰۰۲ م.

۷- التحرير والتنوير، محمد الطاهر بن محمد بن محمد الطاهر بن عاشور التونسي (المتوفى: ۱۳۹۳هـ)، الناشر: الدار التونسية للنشر - تونس، سنة النشر: ۱۹۸۴ هـ

۸- جامع البيان في تأويل القرآن، محمد بن جرير بن يزيد بن كثير بن غالب الآملي، أبو جعفر الطبري (المتوفى: ۳۱۰هـ)، المحقق: أحمد محمد شاكر، الناشر: مؤسسة الرسالة، الطبعة: الأولى، ۱۴۲۰ هـ - ۲۰۰۰ م.

۹- معاني القراءات، محمد بن أحمد بن الأزهرى الهروى، أبو منصور (المتوفى: ۳۷۰هـ)، الناشر: مركز البحوث في كلية الآداب - جامعة الملك سعود المملكة العربية السعودية، الطبعة: الأولى، ۱۴۱۲ هـ - ۱۹۹۱ م.

۱۰ - بحوث في أصول التفسير ومناهجه، فهد الرومي، الناشر: مكتبة التوبة، الطبعة الرابعة، تاريخ الطبعة: ۱۴۱۹ هـ

۱۱- فصول في أصول التفسير، مساعد بن سليمان الطيار، دار النشر الدولي، الطبعة الأولى، تاريخ الطبعة: ۱۴۱۳هـ- ۱۹۹۳م.

۱۲ - مفاتيح الغيب، فخر الدين الرازي، أبو عبد الله محمد بن عمر، الناشر: دار إحياء التراث العربى - بيروت، الطبعة: الثالثة - ۱۴۲۰ هـ

۱۳ - الكشاف عن حقائق غوامض التنزيل، الزمخشري، أبو القاسم محمود بن عمرو، الناشر: دار الكتاب العربى - بيروت، الطبعة: الثالثة - ۱۴۰۷ هـ

۱۴ - الدر المصون في علوم الكتاب المكنون، السمين الحلبي، أبو العباس، أحمد بن يوسف بن عبد الدائم، المحقق: الدكتور أحمد محمد الخراط، الناشر: دار القلم، دمشق.

۱۵ - الحجة في القراءات السبع، ابن خالويه، أبو عبد الله، الحسين بن أحمد، المحقق: د. عبد العال سالم مكرم، الأستاذ المساعد بكلية الآداب - جامعة الكويت، الناشر: دار الشروق - بيروت، الطبعة: الرابعة، ۱۴۰۱ هـ

۱۶ - أسباب نزول القرآن، الواحدى، أبو الحسن على بن أحمد، المحقق: كمال بسيونى زغلول، الناشر: دار الكتب العلمية - بيروت، الطبعة: الأولى، ۱۴۱۱ هـ

۱۷ - تسهيل الوصول إلى معرفة أسباب النزول، المؤلف: خالد عبد الرحمن العك، الناشر: دار المعرفة - بيروت، الطبعة: الثالثة، ۱۴۲۴/ ۲۰۰۳.

۱۸ - إعراب القرآن وبيانه، المؤلف: محيي الدين درويش، الناشر: دار الإرشاد للشئون الجامعية - حمص - سورية، (دار اليمامة - دمشق - بيروت)، (دار ابن كثير - دمشق - بيروت)، الطبعة: الرابعة، ۱۴۱۵ هـ

۱۹ - تفسير القرآن العظيم، المؤلف: أبو الفداء إسماعيل بن عمر بن كثير، المحقق: سامى بن محمد سلامة، الناشر: دار طيبة للنشر والتوزيع، الطبعة: الثانية ۱۴۲۰هـ - ۱۹۹۹ م.

۲۰ - أضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن، المؤلف: محمد الأمين بن محمد المختار الشنقيطى، الناشر: دار الفكر للطباعة و النشر و التوزيع بيروت - لبنان، عام النشر: ۱۴۱۵ هـ - ۱۹۹۵ م

۲۱ - نظم الدرر في تناسب الآيات والسور، المؤلف: إبراهيم بن عمر البقاعى، الناشر: دار الكتاب الإسلامى، القاهرة.

۲۲ - البحر المحيط في التفسير، المؤلف: أبو حيان محمد بن يوسف الأندلسى، المحقق: صدقى محمد جميل، الناشر: دار الفكر - بيروت الطبعة: ۱۴۲۰ هـ

سرفصل های ماده:

جلسات هفتگی	موضوعات	مقرر تدریس
۱	مقدمه ای درباره سوره حج: نام و وجه تسمیه سوره، ترتیب سوره در مصحف و نزول و تعداد آیات آن،	التحریر والتنویر، ابن عاشور مقدمه سوره: ۱۷۹/۱۷-۱۸۵. الموسوعة القرآنية، خصائص السور، جعفر شرف الدین: ۵-۳/۵ و ۱۵/۵. الموسوعة القرآنية المتخصصة، مجموع من الاساتذة: ص: ۲۷۸-۲۸۹.
۲	مکی ومدنی بودن سوره و بیان اختلافات وارده، مقصد و موضوع سوره و فضایل آن واحادیث وارده..	التحریر والتنویر، ابن عاشور مقدمه سوره: ۱۷۹/۱۷-۱۸۵. الموسوعة القرآنية، خصائص السور، جعفر شرف الدین: ۵-۳/۵ و ۱۵/۵. الموسوعة القرآنية المتخصصة، مجموع من الاساتذة: ص: ۲۷۸-۲۸۹.
۳	تفسیر تحلیلی سوره حج: آیات ۱ و ۲: تحلیل این آیات متضمن: تناسب سوره با سوره ما قبل شامل: (تناسب اوایل سوره با اواخر سوره ما قبل، تناسب موضوعات این سوره با سوره ما قبل، مناسبت بین جملات آیه واحد و مناسبت آیه اول با آیه دوم). ریشه یابی، تصریف و شرح واژه ها: (زلزله والساعة/تذهل، مرضعة و سکاری).	نظم الدرر، البقاعی (۱۳/۶-۲)، البحر المحيط، ابو حیان: (۷/۴۸۰). مقایس اللغة، ابن فارس: (۳/۴) و (۳/۱۱۶) / (۲/۳۶۳)، مفردات الراغب (۳۸۱ و ۳۸۲) / (۳۳۲).
۴	تصریف و شرح واژه ها: ((مرضعة و سکاری). اعراب و تاثیر معنایی. شیوه های بلاغی و تاثیر معنایی آن،	مقایس اللغة، ابن فارس: (۲/۴۰۰) و (۳/۸۹)، مفردات الراغب: (۳۵۵) و (۴۱۶). الدر المصون، ابن سمن: (۸/۲۲۸-۲۲۱). التحریر والتنویر، ابن عاشور: (۱۷/۱۸۷ و ۱۸۸). کشاف، زمخشری (۳/۱۴۱ و ۱۴۲).
۵	قراءات وارده و توجیه معنایی آن. نظایر قرآنی	معانی القراءات، ازهری ۲/۱۷۵-۱۷۶. الحجة فی القراءات السبع، ابن خالویه (۲۵۲). اضواء البیان، شقیطی: (۴/۲۵۷-۲۵۴).
۶	تفسیر به ماثور، معانی محتمل، ترجیح بین معانی و ادله آن..	جامع البیان فی تاویل آی القرآن، طبری (۱۸/۵۶۵-۵۵۷). مفاتیح الغیب، الفخر (۲۳/۲۰۱-۱۹۹).
۷	تفسیر تحلیلی سوره حج: آیات ۳ و ۴: تحلیل این آیات متضمن: تناسب سوره با سوره ما قبل شامل: (مناسبت بین جملات خود آیه و مناسبت آن با آیه بعد). ریشه یابی، تصریف و شرح واژه ها: (یجادل، مرید-تولی)	نظم الدرر، البقاعی (۱۳/۸-۶)، البحر المحيط، ابو حیان: (۷/۴۸۳ و ۴۸۴). مقایس اللغة، ابن فارس: (۱/۴۳۳ و ۴۳۴) و (۵/۳۱۷) / (۶/۱۴۱)، مفردات الراغب (۱۸۹-۱۹۰)، (۷۶۴) و (۸۸۵-۸۸۷).
۸	ریشه یابی، تصریف و شرح واژه ها: (عذاب، سعیر).. اعراب و تاثیر معنایی. شیوه های بلاغی و تاثیر آن.	مقایس اللغة، ابن فارس: (۴/۲۵۹ و ۲۶۰) و (۳/۷۶-۷۵)، مفردات الراغب (۵۵۴ و ۵۵۵)، (۴۱۱). الدر المصون، ابن سمن: (۸/۲۳۰-۲۲۸). التحریر والتنویر، ابن عاشور: (۱۷/۱۹۵-۱۹۲). کشاف، زمخشری: (۳/۱۴۳-۱۴۵).
۹	بیان آیات متشابه و تاثیر تبیینی آن.	اضواء البیان، شقیطی: (۴/۲۶۴-۲۶۱).
۱۰	تفسیر به ماثور، معانی محتمل، ترجیح بین معانی و ادله آن..	جامع البیان فی تاویل آی القرآن، طبری: (۱۸/۵۵۷-۵۶۵). مفاتیح الغیب، الفخر: (۲۳/۲۰۳ و ۲۰۲).
۱۱	تفسیر تحلیلی سوره حج: آیه: ۵: تحلیل این آیات متضمن: مناسبات شامل: (مناسبت بین جملات خود آیه و مناسبت آن با آیه بعد). ریشه یابی، تصریف و شرح واژه های: (نُطْفَةٍ، عَلَقَةٍ، مُضْغَةٍ، مُخَلَّقَةٍ)	نظم الدرر، البقاعی (۱۳/۱۲-۸)، البحر المحيط، ابو حیان: (۷/۴۸۷-۴۸۴). مقایس اللغة، ابن فارس: (۵/۴۴۰) و (۴/۱۲۶-۱۲۵)، (۵/۳۳۰)، (۲/۲۱۳ و ۲۱۴) مفردات الراغب (۸۱۱)، (۵۷۹)، (۷۷۰)، (۲۹۶)،

۱۲	ریشه یابی، تصریف و شرح واژه های: نُقِرُ، أَشْدُّكُمْ، يَتَوَقَّى، أُرْذَلِ، هَامِدَةٌ، اهْتَزَّتْ، رَبَّتْ، بَهِيحٌ). (۹/۶)، (۳۸۱/۲ و ۳۸۲). مفردات الراغب: (۶۶۲)، (۴۴۷)، (۸۷۸)، (۳۵۱)، (۸۴۵)، (۸۴۰ و ۸۴۱)، (۳۳۶ و ۳۳۷)، (۱۴۹).	مقایس اللغة، ابن فارس: (۸ و ۷/۵)، (۱۷۹/۳ و ۱۸۰)، (۱۲۹/۶)، (۵۰۹/۲)، (۶۵/۶)، (۹/۶)، (۳۸۱/۲ و ۳۸۲). مفردات الراغب: (۶۶۲)، (۴۴۷)، (۸۷۸)، (۳۵۱)، (۸۴۵)، (۸۴۰ و ۸۴۱)، (۳۳۶ و ۳۳۷)، (۱۴۹).
۱۳	اعراب و تائیر معنایی. شیوه های بلاغی و تائیر آن.	الدر المصون، ابن سمین: (۲۳۵/۸-۲۳۰). التحریر و التئور، ابن عاشور: (۱۹۶/۱۷-۲۰۴). کشاف، زمخشری: (۱۴۴/۳-۱۴۵).
۱۴	بیان آیات متشابه و تائیر تبیینی آن، تائیر قراءات متواتر.	ملاک التاویل القاطع، الغرناطی (۳۵۷/۲ و ۳۵۸). اضواء البیان، شنیطی: (۲۶۶/۴-۲۸۰). معانی القراءات، ازهری (۱۷۴/۲-۱۷۵).
۱۵	تفسیر به ماثور، معانی محتمل، ترجیح بین معانی و ادله آن..	جامع البیان فی تاویل آی القرآن، طبری: (۵۶۷/۱۸-۵۷۱). مفاتیح الغیب، الفخر: (۲۰۳-۲۰۵/۲۳).
۱۶	تفسیر تحلیلی سوره حج: آیات ۶ و ۷ مناسبات شامل: (مناسبت بین جملات خود آیه و مناسبت آن با آیه بعد).	نظم الدرر، البقاعی (۱۳/۱۳ و ۱۴)، البحر المحیط، ابو حیان: (۴۸۷/۷). تحریر و تئور: ۳۰۶-۳۰۵/۱۷.
۱۷	ریشه یابی، تصریف و شرح واژه ی: (الحق، قبور..)	مقایس اللغة، ابن فارس: (۱۵/۲-۱۵/۵). مفردات الراغب (۲۴۶ و ۲۴۷ و ۲۵۱).
۱۸	اعراب و تائیر معنایی. شیوه های بلاغی و تائیر آن.	الدر المصون، ابن سمین: (۲۳۵/۸ و ۲۳۶). التحریر و التئور، ابن عاشور: (۲۰۴ و ۲۰۵/۱۷).
۱۹	بیان آیات متشابه و تائیر تبیینی آن.	روح المعانی، آلوسی: (۱۱۶ و ۱۱۵/۹). ابن کثیر (۳۹۸-۳۹۹).
۲۰	تفسیر به ماثور، معانی محتمل. ترجیح بین معانی و ادله آن..	جامع البیان فی تاویل آی القرآن، طبری: (۵۷۲/۱۸). ابن کثیر (۳۹۸-۳۹۹). مفاتیح الغیب، الفخر: (۲۰۵/۲۳).
۲۱	تفسیر تحلیلی سوره حج: آیات: ۸-۱۰. تحلیل این آیات متضمن: مناسبات شامل: (تناسب بین جملات آیات مزبور، تناسب بین آیات با همدیگر، تناسب بین آیه ۸ و آیه ماقبل آن)، ریشه یابی، تصریف و شرح واژه های: (ثانی عطفه، سبیل).	نظم الدرر، البقاعی (۱۳/۱۳-۱۶)، البحر المحیط، ابو حیان: (۴۸۷/۷ و ۴۸۸). مقایس اللغة، ابن فارس: (۱۳/۳ و ۱۳/۴)، (۳۵۱/۴). العین، الخلیل: (۱۷/۲ و ۱۸). تهذیب اللغة: (۹۷/۱۵) مفردات الراغب: (۱۷۸ و ۱۷۹)، (۵۷۲)، (۳۹۵ و ۳۹۶).
۲۲	ریشه یابی، تصریف و شرح واژه های: (خزی، ونذیقه).	مقایس اللغة، ابن فارس: (۱۷۹/۲). (۳۶۴/۲ و ۳۶۵). مفردات الراغب: (۲۸۱)، (۳۳۲ و ۳۳۳).
۲۳	اعراب و تائیر معنایی. شیوه های بلاغی و تائیر آن.	الدر المصون، ابن سمین: (۲۳۷/۸-۲۳۵). التحریر و التئور، ابن عاشور: (۲۰۴ و ۲۰۵/۱۷).
۲۴	بیان آیات متشابه و تائیر تبیینی آن.	روح المعانی، آلوسی: (۱۱۷-۱۱۹/۹). ابن کثیر: ۴۰۰/۵-۳۹۹. اضوا
۲۵	تفسیر به ماثور، معانی محتمل. ترجیح بین معانی و ادله آن..	جامع البیان فی تاویل آی القرآن، طبری: (۵۷۲/۱۸-۵۷۴). مفاتیح الغیب، الفخر: (۲۰۷ و ۲۰۶/۲۳).
۲۶	تفسیر تحلیلی سوره حج: آیات: ۱۱-۱۳ تحلیلی این آیات متضمن: سبب نزول آیه ۱۱، مناسبات آیات شامل: (تناسب بین جملات آیات مزبور، تناسب بین آیه ۱۱ و آیه ماقبل آن، تناسب بین آیات با همدیگر). ریشه یابی، تصریف و شرح واژه های: (حرف، خیر، اطمأن).	المحرر فی أسباب نزول القرآن، خالد المزینی (۶۹۹/۲-۶۹۷). نظم الدرر، البقاعی (۱۳/۲۰ و ۱۶)، البحر المحیط، ابو حیان: (۴۸۹/۷-۴۹۳). مقایس اللغة، ابن فارس: (۴۳ و ۴۲/۲)، (۲۳۲/۲). (۳۲۴/۴-۳۲۶). تهذیب اللغة، الازهری: (۳۵۴ و ۳۵۳/۱۳)، العین، الخلیل: (۴۴۲/۷). مفردات الراغب: (۳۰۱ و ۳۰۰)، (۲۲۸ و ۲۲۹)، (۵۲۴ و ۵۲۵).
۲۷	ریشه یابی، تصریف و شرح واژه های: انقلب، والعشیر).	مقایس اللغة، ابن فارس: (۳۶۴/۲ و ۳۶۵). مفردات الراغب: (۶۸۱ و ۶۸۲)، (۵۶۷).

۲۸	اعراب و ناثیر معنایی. شیوه های بلاغی و ناثیر آن.	الدر المصون، ابن سمین: (۲۳۸-۲۴۱/۸). التحریر و التئور، ابن عاشور: (۲۱۶/۱۷-۲۱۰).
۲۹	بیان آیات متشابه و ناثیر تبیینی آن.	روح المعانی، آلوسی: (۱۱۹/۹-۱۲۱). اضواء البیان: ۴/۲۸۴-۲۸۶.
۳۰	تفسیر به ماثور، معانی محتمل. ترجیح بین معانی و ادله آن..	جامع البیان فی تاویل آی القرآن، طبری: (۵۷۹-۵۷۵/۱۸). مفاتیح الغیب، الفخر: (۲۰۷-۲۱۰/۲۳).
۳۱	تفسیر تحلیلی سوره حج: آیات: ۱۶-۱۴ تحلیل این آیات متضمن: مناسبات آیات شامل: (تناسب بین جملات آیات مزبور، تناسب بین آیه ۱۱ و آیه ماقبل آن، تناسب بین آیات با همدیگر).	نظم الدرر، البقاعی (۲۳-۲۰/۱۳)، البحر المحیط، ابوحیان: (۴۹۲-۴۹۳/۷)، التحریر و التئور، ابن عاشور: (۲۱۷-۲۲۱/۱۷).
۳۲	ریشه یابی، تصریف و شرح واژه های: (فَلْيَمْلِكْ، كَيْدٌ، يَغِيظُ)	مقایس اللغة، ابن فارس: (۲۶۹/۵)، (۱۴۹/۵). (۴۰۵/۴). مفردات الراغب: (۷۶۳)، (۷۲۸ و ۷۲۹)، (۶۱۹)..
۳۳	اعراب و ناثیر معنایی.	الدر المصون، ابن سمین: (۲۴۳/۸-۲۴۱).
۳۴	شیوه های بلاغی و ناثیر آن.	التحریر و التئور، ابن عاشور: (۲۱۷-۲۲۱/۱۷). کشاف، الزمخشری: (۱۴۷-۱۴۸/۳)..
۳۵	بیان آیات متشابه و ناثیر تبیینی آن.	اضواء البیان: ۴/۴۲۸۷-۴۲۸۹.
۳۶	تفسیر به ماثور، معانی محتمل. ترجیح بین معانی و ادله آن.	جامع البیان فی تاویل آی القرآن، طبری: (۵۸۳-۵۷۹/۱۸). مفاتیح الغیب، الفخر: (۲۱۰-۲۱۲/۲۳).